

NAJIB

Marcel Langedijk

NAJIB

De biografie

LEBOWSKI PUBLISHERS

AMSTERDAM 2020

© Najib Amhali & Marcel Langedijk, 2020
© Lebowski Publishers, Amsterdam 2020
Omslagontwerp: Riesenkind, 's-Hertogenbosch
Omslagbeeld: Jesaja Hizkia
Auteursfoto: © SPEC. artist management | Cooper Seykens
Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 488 5407 3
ISBN 978 90 488 5408 0 (e-book)
NUR 671

www.lebowskipublishers.nl
www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Lebowski Publishers is een imprint van Overamstel uitgevers bv
Meld je aan voor de nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van de nieuwste boeken van Lebowski Publishers via www.lebowskipublishers.nl/nieuwsbrief

Alle rechten voorbehouden

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever



PROLOOG

Redouan Amhali stuurt de zwarte Porsche Panamera van zijn grote broer Najib soeverein de A2 naar Rotterdam op. Hij houdt van rijden, de jongste van de vier Amhali-broers. In deze wagen, maar ook in zijn eigen auto, een Peugeototje. Rijden is voor veel mensen de ultieme vrijheid, helemaal voor iemand die jarenlang in de bak heeft gezeten.

Het is iets voor drieën 's middags. De eerste files kondigen zich al aan op de boordcomputer van de luxewagen, die vaagjes naar nicotine ruikt. Michael Bubl  croont zachtjes op Sublime FM, de broers zwijgen. Ze rijden al maandenlang drie, vier keer per week het land door; de tijd van koetjes en kalfjes is lang vervlogen.

Een waterig zonnetje probeert lamlendig nog iets van deze gure herfstdag te maken terwijl Najib de bijrijdersstoel achterover laat zoemen. Hij zegt dat we moeten roepen als we hem nodig hebben, maar is een paar minuten na die woorden al verzonken in een diepe slaap waaruit hij pas in de Maasstad zal ontwaken.

Redouan glimlacht af en toe meelevend in de achteruitkijkspiegel als Najib bovengemiddeld hard snurkt, de Porsche on-

dertussen soepel door de ene na de andere file laverend. Najib zal er later over zeggen dat hij nog nooit zo relaxed in de auto heeft gezeten als tijdens deze comebacktournee. Hij sliep wel eens onderweg, in de acht jaar dat drank en cocaïne hem in hun greep hielden, maar dat was de nerveuze slaap van een opgefokte verslaafde. De slaap waarin hij tevergeefs probeerde bij te komen van het snuiven en zuipen van de nacht ervoor.

Die tijd is geweest. Nu is hij op weg naar de eerste van vijf shows in het Nieuwe Luxor Theater, pal naast de Erasmusbrug.

Als we de stad binnenrijden ontwaakt Najib, omdat hij gebeld wordt door manager Frank. Iets over de vrijkaarten van vanavond. Najib raffelt het gesprek af, grabbelt groggy in de middenconsole, vindt zijn pakje Marlboro, steekt een sigaret op en doet zijn raam iets naar beneden. Na vier, vijf halen gooit hij de peuk naar buiten en filmt met zijn telefoon de Erasmusbrug voor een post op zijn Instagramaccount. Hij zucht diep, zwijgt, zit de laatste paar minuten nog even in zijn eigen hoofd.

Kleedkamer 103 in het Nieuwe Luxor is voor Najib, die ernaast voor Redouan, die de spullen van zijn broer begint uit te pakken en op te hangen. Voor de make-upspiegel ligt een handgeschreven briefje met wat chocolaatjes om Najib welkom te heten, er staat een rode chaise longue van twijfelachtige kwaliteit, een paar plastic stoelen, er is een douche, een toilet. Sfeervol is anders. Het idee van kleedkamers vol drank, drugs, groupies en blauwe M&M's stamt uit de rock-'n-roll, niet uit de toch wat gezapiger theaterwereld. Het lijkt Najib niet te storen. Hij vindt het prima zo, hij heeft zijn portie drank, drugs en rock-'n-roll wel gehad.

Hij wil even alleen zijn, zegt hij. Redouan grijpt het moment aan om eten te halen. Normaal eten ze mee met wat het theater hun voorschotelt, maar Redouan is dat vergeten door te geven

en dus moet er iets buiten de deur worden gehaald. ‘Die Italiaan is goed, hiertegenover,’ weet Najib. Hij wil de pasta met kip en pesto.

Happy Italy heet die Italiaan, een bomvolle eetschuur met afhaalmogelijkheden. Na wat twijfelen neemt Redouan ook de kip pesto. Het kassabonnetje steekt hij in zijn portemonnee, nadat hij het minutieus heeft opgevouwen. ‘Die bewaar ik allemaal voor mijn andere broer, Jamal,’ legt hij uit. ‘Alles wat met eten en drinken te maken heeft. Voor de belastingen.’

In de vrijwel lege artiestenfoyer van het Nieuwe Luxor zitten Laurens en Erik op houten stoelen aan een grote ronde tafel met in het midden een droevig vaasje bloemen, een poging tot gezelligheid. Laurens en Erik zijn de jongens van het geluid. Laurens is deze tournee voor het eerst met Najib mee, Erik is al tien jaar lang de vaste man. Ze hebben een klik, Najib en hij, vertelt Erik, en dat is belangrijk als je dit werk doet. Het is een van de redenen dat hij nog steeds voor hem werkt, al heeft hij sinds de op het laatste moment volledig afgezegde theatertour van 2016 wel wat meer ijzers in het vuur.

‘Er stonden meer dan honderd shows gepland,’ legt hij uit, ‘en ineens had ik niks meer, een groot gapend gat in mijn agenda. En omdat andere artiesten weten dat ik veel met Najib werk, stoppen ze met bellen. Want Erik is bezet, weet je wel. Daar ben ik inmiddels dus wel wat voorzichtiger in geworden.’

En toch zit hij er. Show na show. Jaar na jaar. Omdat Najib nu eenmaal ‘zo’n goede gast’ is, iemand voor wie je net een stapje extra zet.

Erik en Laurens eten iets stoofpotachtigs uit vrolijke schaaltes die door een joviale mevrouw met een vet Rotterdams accent worden voorgeschoteld. Redouan kijkt intussen mismoedig naar

zijn enorme bak Happy Italy-pasta, prikt erin, lusteloos. Najib, die na wat zoeken de weg van de kleedkamer naar de artiesten-foyer heeft gevonden, kijkt ook wat ongelovig naar de kleverige substantie voor hem. Hij neemt een paar happen, kijkt naar Redouan, schuift de doos dan terzijde. ‘Het was denk ik toch een andere Italiaan.’

Halfzeven is het. Nog een uur voor de zaaldeuren opengaan. Tijd voor de soundcheck, vinden Erik en Laurens.

Links op het podium staat een kleine versie van de Grote Beer, de flat waarin Najib opgroeide, een belangrijk onderdeel van deze show. Rechts staat een lantaarnpaal en ligt een berg rommel, Najibs ‘drumstel’ voor vanavond. De cabaretier loopt het podium op, een microfoontje is al aan zijn hoofd bevestigd. Hij rapt, zingt, maakt vreemde geluiden. Vijf, zes minuten lang. ‘Je hebt het wel, hè?’ zegt hij tegen de twee voor hem onzichtbare mannen ergens hoog boven in de zaal, achter de mengtafel. Dan volgt een drumsessie van een halfuur, opgedikt met beats uit de samplemachine. Hij leeft zich uit. ‘Eigenlijk is Najib nu op zijn best,’ vertelt Erik, ‘lekker in een flow. Tijdens de show is hij geconcentreerder, valt hij toch meer terug op de dingen die hij vaker doet. Maar het is sowieso elke keer anders. Godzijdank. Anders is het lang, hoor, meer dan honderd dezelfde shows.’

Een paar minuten voordat de grote zaal van het Nieuwe Luxor opengaat, zijn Erik, Laurens en Najib tevreden. De zaalmuziek gaat aan, iets van Bob Marley. Najib gaat naar kleedkamer 103, omkleden, water drinken, chillen, mentaal voorbereiden. Redouan hangt de outfits klaar achter de nepflat op het podium, voor de paar verkleedpartijtjes die Najib straks moet doen; het petje, jasje en Louis Vuitton-tasje van straatschoffie Mo en de scootmobiel en outfit van meneer Lonny, de dementerende In-

donesische buurman. Plus vier flesjes water die Najib tijdens de show drinkt.

Niet veel later gaan de deuren van de indrukwekkende zaal open. Het uitgelaten geroezemoes van vijftienhonderd mensen met zin in een avondje lachen. Rond acht uur is de zaal vol. Najib – strakke zwarte polo, blauwe jeans, witte sneakers – verschijnt in de coulissen. Hij speelt wat met zijn stem, springt een paar keer op en neer, maakt wat boksbewegingen.

Wat gaat er door iemand heen die binnen nu en een minuut dat podium op moet? Die vijftienhonderd betalende gasten dik twee uur lang geboeid moet houden? Nerveus is hij niet, dat zit niet echt in hem, zegt hij. Geen klamme handen. Gezonde spanning, dat wel. Niet omdat hij twijfelt aan zijn kunnen – hij wéét dat hij dit kan – maar meer van enthousiasme. Kijken of hij ook vandaag die zaal aan zijn voeten kan krijgen. Of hij het dit keer nóg beter kan doen dan de vorige.

Dan blaft George Bakers ‘Una Paloma Blanca’ de zaal in. Het publiek juicht, gaat staan, begint te klappen. Alsof ze dit elke avond doen, weten dat het zo hoort. Het is direct feest en dat feest wordt nog groter als Najib op het ritme van de muziek de coulissen uit loopt, klappend in zijn handen, net als zijn publiek. Hij zweept ze op, roept ‘Rotterdam!’ en ‘Goedenavond!’ Ze schreeuwen, ze juichen. Najib juicht terug, breed lachend. Hier staat een man die er zin in heeft.

Een kleine twee uur na de honderdzoveelste uitvoering van *Waar Was Ik?* is hij terug in kleedkamer 103. Hij staat in zijn onderbroek, blikje cola zero in de hand. ‘Nou, dit is dus wat ik doe, jongen,’ zegt hij terwijl hij zijn kleding bij elkaar zoekt. Normaal gesproken trekt hij die snel aan en is hij weg, terug naar huis, naar zijn gezin, ondanks de adrenaline die ook nu zichtbaar door

zijn lijf giert. Vanavond is het anders. Er moeten nog handen worden geschud. Die van de Feyenoord Business Club en die van een groepje fans. ‘Hoort erbij, joh!’ roept Najib vanaf het toilet, waar hij ook een paar stiekeme haaltjes van een sigaret neemt.

Worstelend met zijn riem, peuk verdwenen in de pot, komt Najib weer tevoorschijn. ‘Je kunt het niet uitleggen, wat ik nu voel,’ zegt hij, ijsberend door de kleedkamer. ‘Net zoals je talent niet kunt uitleggen. Je moet dat voelen. Het lijkt een beetje op wat een dj doet. Hij voelt aan wat zijn publiek gaat doen als hij die ene plaat opzet. En als hij de volgende opzet, gaan ze uit hun dak. Daarna gaat hij een tandje omlaag om ze vervolgens weer mee omhoog te nemen. Dat gevoel. Een gevoel waarvan mensen denken: dat kan ik ook, hij draait gewoon plaatjes. Ja, dat klopt, hij draait gewoon plaatjes. En ik vertel gewoon grappen. Maar hoe breng je ze? Wat doe je als je merkt dat de zaal onrustig is? Elke zaal is anders, elke avond is anders. Ik leer elke voorstelling weer. De dinsdagen en woensdagen zijn totaal anders dan een vrijdag of zaterdag. Mensen zijn gehaast, ze hebben gewerkt, moeten snel eten, kinderen naar bed brengen; dat is een heel andere zaal dan op een zaterdag. Als ik die dinsdag of woensdag kan pakken, voelt dat het lekkerst, dan heb ik het goed gedaan. Dat is aan het begin van zo’n avond weleens moeilijk. Dat ik denk: wat een trage zaal. Deze zaal was te gek, maar laatst, in Venlo, heb ik een heel stuk geskipt. Het stukje waarin ik Mo speel, mijn jeugdvriend, viel daar gewoon niet goed. De grappen kwamen niet aan. Dat voel ik en dan kap ik het af. Net als met die stukken dat ik drum. De ene keer vindt zo’n zaal het te gek, de andere keer niet. Dat moet je aanvoelen. Hup, wat snelheid erin, iets weglaten, iets extra, tempo opvoeren. Dat kun je niet leren, ik voelde dat vanaf het begin, het gaat automatisch. Dat

wil niet zeggen dat het een truc is, het is een hulpmiddel. Mensen gaan zo reageren als je dit doet, zo als je dat doet. Ik probeer in de flow van de zaal te komen. Dat is mijn kracht, denk ik, ik heb snel feeling met een zaal.'

Als de handen van fans en Feyenoord-bobo's zijn geschud, moffelt Najib nog een paar lauwe bitterballen naar binnen in de artiestenfoyer en dan is het genoeg. Hij wil naar huis. Het is twaalf uur als we weer over de Erasmusbrug rijden. Najib steekt een peuk op. 'Ik moet hier ook mee stoppen,' zegt hij, meer tegen zichzelf dan tegen iemand anders. 'Ik neem er toch meestal maar drie of vier hijsjes van. En je hoort de laatste tijd dat het nóg veel slechter is dan we al dachten. Maar ja, ik ben al met gokken, drinken en drugs gestopt. Ik denk niet dat ik alles tegelijk moet doen.'

De eerste adrenaline is langzaam aan het wegebben, maar slapen is voorlopig geen optie. 'Als ik thuis ben, kijk ik meestal eerst nog even *Pauw* terug. Blikje cola, alleen op de bank, even landen. Rond enen lig ik er meestal wel in. Moet ook wel, want die twee jongens van me moeten de volgende dag gewoon naar school, en die zijn rond halfzeven wakker. Dan gaat de douche aan, moeten er haren worden geföhnd. Ik lig dan nog wel even in bed, maar echt slapen gaat niet meer.'

Flink verschil met een paar jaar geleden, zegt hij: 'Dan begon het pas als ik thuis was. Pakje coke, fles wodka. Ging ik er pas in als het pakje leeg was, rond vier, vijf uur.'

Hij pakt zijn telefoon, een buitenmodel Samsung. Jochem Myjer heeft een videobericht ingesproken waarin hij Najib succes wenst. Veel appjes van anderen, bekend en onbekend. 'Youp stond vanavond ook in Rotterdam,' weet Najib, 'in het Oude

Luxor. Ik heb hem nog even gebeld laatst, vanwege dat gedoe met zijn hart. Hij nam op en vroeg: “Wie is dit?” Alles was prima, vertelde Youp, niks aan de hand. Tja. Ik wilde het toch even vragen, weet je wel.’

Wat later, nadat de apps zijn beantwoord, wil hij *Pauw* even terugkijken.

Ellie Lust zit er. Ze heeft een boek gemaakt over haar tijd bij de politie. Najib kijkt zwijgend, Redouan werpt af en toe een blik op de telefoon van zijn broer. Jeroen Pauw vraagt naar de aparte afkortingen die de politie vaak gebruikt, met name eentje die inmiddels niet meer kan en mag: NATOS. Ellie vindt het zichtbaar lastig, Pauw doet zijn quasi-verwonderde blik, die waarbij de wenkbrauwen onder zijn krullen verdwijnen.

‘Noord-Afrikaanse Teringlijer Op Sportschoenen,’ zegt Najib, nog voordat Ellie het zegt.

Redouan knikt.

‘Poeh,’ zegt Pauw.

‘Ja,’ zegt Ellie, ‘verschrikkelijk, die gebruiken ze niet meer tegenwoordig.’

Buiten doemt de afslag Abcoude op. Het is een uur ’s nachts. Najib is bijna thuis. De resterende minuten doodt hij met de volgende gast van Jeroen Pauw. Hij gaapt, is moe, maar dat die gast een mooie vrouw is, dat helpt. Dilan Yurdakul heet ze, een *gts*-actrice die de soap verliet om het theater in te gaan met een persoonlijke show over depressie, de worsteling met haar Turkse afkomst en de zwijgcultuur binnen haar familie.

‘Hoe herkenbaar wil je het hebben?’ mompelt Najib terwijl Redouan de Porsche voor de donkere villa parkeert. Hij gaapt nogmaals, opent het portier, morrelt wat met de huissleutels, stapt het stille huis binnen. De twee jongens en zijn vrouw slapen al uren.

DE GROTE BEER

Het was niet makkelijk om een dromer te zijn in het Krommenie van de jaren zeventig. Najib Amhali, de eerste zoon van een Marokkaanse gastarbeider – zoals arbeidsimmigranten destijds genoemd werden – moest snel volwassen worden. Dromen, dat kwam later wel.

Najibs vader, Mimoun Amhali, werkte ploegendiensten in de Norit-fabriek in Zaandam, vijf, zes dagen per week. Zijn moeder, Drifa Ouchene, die haar man achterna was gereisd met haar in het Marokkaanse Nador geboren zoon, sprak de taal niet en kende hier niemand.

Ze woonden in de Grote Beer, een sombere galerijflat, waarvan in die begintijd de helft nog in aanbouw was. Het huurappartement had een grote woonkamer met keuken, een badkamer en drie slaapkamers. Naast de Amhali's woonden de Veljanoski's, Joegoslaven. Verderop op de galerij een mevrouw uit Zuid-Amerika, wier man was overleden, en een stel 'tokkies', zoals Najib ze noemt – 'die had je toen ook al.' Een Indonesische meneer boven hen, een Turk, een alcoholist met een houten been voor wie Najib soms boodschappen deed en, helemaal bovenin, de familie Kertoikromo, Surinaamse Javanen. 'Een groot gezin,

heel streng ook, die kinderen moesten altijd huiswerk maken van hun vader.’

Hij voelde zich er lekker, daar in die flat in Krommenie. ‘Ik kende iedereen, het was een gemeenschap, ondanks dat bijna niemand van de volwassenen daar Nederlands sprak; het ging met handen en voeten. Ik was daar niet “die Marokkaan”. Dat hele rassending bestond nog niet, zeker niet in een dorp als Krommenie. Er woonde van alles door elkaar in die flat en dat was prima. Pas als je een groep bij elkaar zet, wordt het anders. Dat zie je aan wijken als Slotervaart of Osdorp, in Amsterdam. Daar klitten dezelfde culturen bij elkaar, ze vierten hun eigen feesten, je ziet overal schotelantennes en het is heel normaal dat er elke dag toeterende auto’s door de wijk rijden om een bruiloft te vierten. Dat is logisch als je bij elkaar gaat zitten. In de Grote Beer was het anders.’

De andere drie Amhali-zonen, Jamal (1974), Mohammed (1978) en Redouan (1981), bewaren ook goede herinneringen aan hun vroege jeugd. Krommenie was een andere wereld, zegt Jamal, de op een na oudste broer en de man die jarenlang het management van Najib deed, maar zich inmiddels alleen nog toelegt op diens administratie en theaterboekingen. Marokkanen waren er amper. Jamal voetbalde bij de plaatselijke voetbalclub, werkte daar in het dorp, hij deed net als iedereen in het gezin gewoon mee met de rest. Ze voelden zich er meer Nederlander dan Marokkaan. Discriminatie was er niet. Hij heeft het in ieder geval nooit gevoeld. Pas later, toen hij wat ouder werd, begon Jamal zich te realiseren dat hij voor de Nederlanders toch niet echt een Nederlander was.

Wat de Amhali-broers, ondanks de goede herinneringen aan hun jeugd, ook voelden was het gebrek aan geld. Al wisten ze

niet beter. Ze zagen het wel, dat andere kinderen speelgoed hadden, maar ze begrepen al snel dat hun eigen ouders daar het geld niet voor hadden. Erom vragen was zinloos. Daar hadden ze vrede mee. Bovendien was er die buurman met een Commodore 64, een van de eerste computers waar je spelletjes op kon spelen. Soms mochten ze een rondje gamen, konden ze eventjes kind zijn.

‘Maar echt leuk was anders,’ zegt Najib. ‘Ik had twee setjes kleren: twee broeken, twee truien. Die werden om de beurt gewassen. Dat was het. Wij hadden niks, en we mochten ook niets aannemen van andere mensen. Ook niet om even te lenen. Als ik toch iets leende van een ander kind, moest ik het direct terugbrengen. Straks ging het stuk en dan moesten mijn ouders het betalen. Heel af en toe kneep mijn vader een oogje dicht. Kwam-ie thuis met een oude racefiets, waarvan we niet wisten hoe hij eraan kwam. Maar dat was zelden. Mijn vader vond het ontzettend belangrijk dat er geen Nederlanders aan de deur kwamen om over ons te zeuren. “We zijn hier te gast,” zei hij. Geen problemen maken, u zeggen, meneer en mevrouw. En ze altijd gelijk geven, ook al hebben ze het niet. Dus iets lenen om een keertje stoer te doen, zat er niet in.

Ik schaamde me daarvoor, voor onze armoede. Vooral toen ik naar school ging. Ik had voldoende voor taal en rekenen, kon goed meekomen en eigenlijk verliep alles heel normaal. Ik rolde daar zo in, ondanks dat ik de enige Marokkaan was. Als je andere Marokkanen wilde zien, moest je met de bus naar Amsterdam, maar in Krommenie was ik de enige, net zoals je één Turk had, één Surinamer en één Antiliaan, bij wijze van spreken. De rest was Hollands. Maar vriendjes bij mij thuis laten spelen ging niet, want er was geen speelgoed en er waren altijd ooms, tantes, neven en nichten die bij ons logeerden. Bij

ons kostte alles altijd moeite. Wij moesten maanden sparen voor een schoolreisje, terwijl andere ouders dat geld zo neerlegden. De merkkleding die de rest droeg, dat zat er voor mij ook niet in. En schoolmelk, daar heb ik ook altijd van gebaald. Iedereen kocht dat, behalve ik en een ander buitenlands jongetje. Hadden wij geen geld voor. Dus bracht ik de schoolmelk rond, want dan kreeg je er eentje gratis. Ik vond het ook altijd erg als er boterhammen werden weggegooid door klasgenoten. Wij hadden thuis wel eten, maar niet in overvloed. Wij aten vooral vissticks. Ik kan die dingen niet meer zien. Net als doperwt en friet. Altijd friet, want goedkoop. Af en toe smolt mijn moeder boter in een pan en daar dipten we dan ons brood in; was een feestmaal. Naar de Chinees? Wij gingen niet uit eten, nooit, dat zat er niet in. We gingen niet naar de Efteling of Ponymark Slagharen, we gingen niet op vakantie. Wij deden niks. We mochten in het weekend naar de markt, met de bus. Dat was het. Wat later werd ik weleens meegenomen door vriendjes. Gingen we naar de schaatsbaan of het De Mirandabad in Amsterdam. Geweldig, dat was een beleving. Ik kon de avond ervoor niet slapen, zo spannend vond ik het dat ik iets leuks ging doen. In Krommenie hadden we niks. Ja, een weiland met paarden. Daar liep ik dan heen, met een zak oud brood. Paarden voeren. Dat was lange tijd het enige verzetje.

En met kerst leek het wel zo'n foute film, waarin je zo'n arm jongetje door de ramen naar binnen ziet gluren bij een gezin dat aan een tafel vol eten zit. En dan het kringgesprek van de maandag na de vakantie: "Zo Najib, wat heb jij met kerst gedaan?" Ik verzong gewoon dingen om erbij te horen. Vertelde over de cadeaus die ik had gekregen, over ons uitje naar de Efteling en Slagharen. Ik leerde daar al mijn fantasie gebruiken. Maar ze moesten niet doorvragen want ik had geen idee wat de Efteling

was, waar het lag en wat je er kon doen. Nu lach ik erom, maar als kind was dat verschrikkelijk.

Als ik vervolgens thuis vroeg waarom wij eigenlijk geen kerst vierden, zei mijn moeder dat “zij” ook geen ramadan vierden. Terwijl ze stiekem het liefst gewoon ook cadeautjes voor ons had gekocht. Later kwamen we ook gewoon bij elkaar met kerst, was er ook veel eten – het gaat om het idee, niet om het geloof – maar vroeger was er geen geld. Ik weet nog dat ik bij het grofvuil spullen moest zoeken die we nog konden gebruiken, maar dat durfde ik niet. Te veel mensen die me konden zien, ik schaamde me. “Hé Turkie, sta je weer bij de vuilnisbelt?” Ik wilde niet uitgelachen worden.

Dat geldgebrek werd mede veroorzaakt doordat je als Marokkaan in Nederland altijd moest zorgen voor familie die uit Marokko overkwam. Die mensen bleven gewoon bij ons wonen. Een broer van mijn vader heeft bij ons gewoond, een broer van mijn moeder ook. Die laatste is bij ons thuis getrouwd en heeft daar kinderen gekregen, net als een andere broer van mijn moeder. Een achternicht, een achterneef; ook bij ons gewoond. Er hebben twaalf verschillende mensen bij ons gewoond – vaak langer dan een jaar – en er hebben daar vier huwelijken plaatsgevonden. In dat kleine flatje in Krommenie, met drie kleine slaapkamers. Ons huis was het middelpunt. Alle slaapkamers waren regelmatig vol en in de woonkamer lag dan ook nog zes of zeven man. Mannen bij mannen, vrouwen bij vrouwen en de kinderen ook apart. Ontzettend leuk. Die sfeer was geweldig, ook als de mannen ’s ochtends boodschappen gingen doen voor het ontbijt op de zwarte markt in Beverwijk. Of we gingen naar Amsterdam, waar ik voor het eerst zag wat racisme was. Gekke Henkie woonde daar, die ons altijd uitschold. “Hé, vuile kanker-turken.” O, wat zegt hij nou?

Het was een avontuur, ook omdat ik daar goedgeklede Marokkanen zag, mannen die het nieuwste van het nieuwste droegen. Wij waren gewoon een stel boeren uit Krommenie met kleding van de C&A of de Turkenburg, daar was niks hips aan.

En elke verjaardag, elk Marokkaans feest, werd bij ons gevierd. Er werd vooral Marokkaanse muziek gedraaid, ook omdat iedereen die teksten verstond. Dan werd de trommel uit de kast gehaald, en maar zingen. Soms ook buitenlandse muziek, ondanks dat we er geen woord van verstonden. “By the Rivers of Babylon” van Boney M. Geweldig. Maar dat werd dan *why de liddels of laadilon, la la la laaa*. Wisten wij veel. Als we maar konden dansen en feestvieren. Elke gelegenheid werd aangegrepen, ook omdat we dan even alles konden vergeten. Totdat de burens op de muren begonnen te bonken. Dan stopten we direct, hoor, er was nooit ruzie. Maar zo ging het elk weekend. Ontzettend gezellig, al die familie over de vloer, zeker als kind. Ik had alleen geen zin om aan vriendjes uit te leggen wie dat allemaal waren.

Net zoals ik liever niet praatte over het slachten. Dat deden we ook zelf, want een halal slager kenden ze toen nog niet in Krommenie. Gebeurde gewoon in de douche. Kippen, konijnen, dat soort beesten, want die zijn gemakkelijk stiekem mee te nemen in de lift. Ik moest ooit een konijn vasthouden voor een oom, zodat hij de keel kon doorsnijden. “Kom op, Najib, even vasthouden joh.” Dat gilt als een baby, zo’n konijn. Ik kon het niet, ik heb het losgelaten, ben weggerend. Dat beest krijste zo vreselijk. Het Offerfeest viel vaak tijdens onze vakanties in Marokko, dus ik heb ook wel meegemaakt dat er daar een schaap werd geslacht. Vond ik ook verschrikkelijk, want zo’n beest had je al een paar dagen van tevoren in huis. Dan hecht je je daaraan. Totdat de grote dag aanbrak en opa ging slachten. Luchtpijp, slagader, hop, alles in één haal door, het bloed eruit en dan ont-

leden. En alles van dat beest werd gebruikt, hè, zelfs de vacht. Zout erop, wassen, buiten hangen; waren het ineens gezellige kleedjes waar we later thuis op zaten. Hoofd, ingewanden, ik houd er niet van, maar het werd allemaal opgegeten. Dat hele schaap werd gebruikt. Maar ik vond het zielig, vreselijk zielig en het was dus nog een ding waar ik me in die tijd kapot voor schaamde, waarom ik nooit vriendjes mee naar huis nam. Ik had geen zin om dat allemaal uit te leggen.’

VAN HET RIFGEBERGTE NAAR KROMMENIE

Najib blikt opzij, knikt met zijn hoofd naar de grote raampartij in de woonkamer van zijn Abcoudense villa. Uitzicht op een riante tuin met zwembad, terras, loungestoelen en speeltoestellen voor de jongens, Noah en Novèll.

‘Ik zeg weleens tegen mijn vrouw Niama, als ik door dit raam de tuin in kijk: is dit allemaal van mij, heb ik dit allemaal betaald? “Wij, Najib,” zegt ze dan, “wij hebben dit betaald.”’

Hij lacht. Dan, serieus: ‘Het is niet te bevatten. Ik verdien nu soms in een uur het halve jaarsalaris dat mijn vader destijds verdiende. Dat is bizar, daar kon ik vroeger alleen maar van dromen.’

Vader Mimoun Amhali werkte al een paar jaar in Nederland voordat hij zijn gezin kon laten overkomen uit Nador, een stad in het noordoosten van Marokko. Berbergegebied, het Rifgebergte. De Amhali’s kwamen de stad tijdens hun jaarlijkse familiebezoeken daarna meestal binnen via Melilla, een Spaanse enclave die je bereikt met de boot vanuit Málaga of Almería. Een tocht van acht uur. Geestdodend, maar wel de goedkoopste manier. Als je van die boot kwam, moest je nog een stukje rijden naar

de grens. En die grens, grijnst Najib, was een grote chaotische teringzooi. ‘Dat is-ie nog steeds. Iedereen komt daar aan met auto’s vol spullen en die moeten allemaal gecontroleerd worden – behalve als je smeergeld betaalt, dan mag je doorrijden. Er gaan ook veel mensen lopend de grens over, van wie de vrouwen vlak voor die grens allemaal spullen onder hun jurken proberen te verbergen – zij mogen niet gefouilleerd worden door de Marokkaanse grenswachters. Maar ook zij moeten smeergeld betalen. De chaos, het geschreeuw, de grenswachters die vrouwen sloegen, de bedelaars: dat had je niet in Krommenie.’

Maar eenmaal over de grens zie je de prachtige heuvels van het Rifgebergte, kom je in een stad die ruikt naar versgebakken vis. Een stad die lawaaiig, vies en stoffig is, maar de cafés zitten er vol en iedereen is vrolijk. Tenminste, in de zomers, als de massaal geëmigreerde Marokkanen terugkomen naar hun geboortegrond. Dan leeft de lokale bevolking op, gaan de prijzen omhoog, wordt er gefeest. En dat gold helemaal voor Najib en – later – zijn broertjes. Dit was Marokko, hún Marokko, hier kwamen ze vandaan. Hier kwamen koopmannen gewoon aan de deur, kerels die karamel per gram verkochten of baguettes met tonijn, tomaat en ui. De broers kregen er geld toegestopt van opa, de vader van hun moeder. Ze zaten er elke dag bij een andere oom en tante, of bij een van hun tweeënveertig neven en nichten. En een halfuur verderop had je het strand. Niet het strand van Saïdia, bij de Algerijnse grens, waar je mooie strandtenten, muziek en ligstoelen had. Dat was te ver, dat zag pa Amhali niet zitten. Hier, vlak bij Nador, was het ook goed, vond-ie. En ergens had hij gelijk, want voor de kinderen was het er geweldig. Het maakte Najib en zijn broers niet uit dat ze tussen provisorisch gemaakte tentjes van hout en zeil zaten, op oude plastic stoelen. Of dat ze lauwe cola moesten drinken. En

ze waren toch te jong voor de vier jetski's – waarvan er altijd drie stuk waren. Het was een feest, een geweldige tijd.

Maar na de zomer zakte Nador weer in. Ook nu nog. Omdat het onderdeel is van een achtergesteld gebied, zegt Najib. 'Ja, ze hebben een snelweg aangelegd en er zijn wat meer voorzieningen dan in de jaren zeventig, maar het blijft er armoedig, er zijn veel werklozen en er lopen nog steeds mensen met paarden-wagen door de straten. De mensen daar, de Berbers, leven er bovendien nog steeds met een zekere angst voor de overheid. Die voelt zich verheven boven die "domme boeren", die analfabeten. Echt, Nador staat er beter voor dan vijftig jaar geleden, maar het is niet zo vreemd dat er nog steeds veel mensen naar Europa proberen te komen.'

Net als Najibs vader, destijds. Mimoun Amhali kwam uit een gezin van vier broers en vier zussen. Een gezin met wat Najib een 'genetisch mankement' noemt. Het was aan die kant van de familie altijd feest, dat wel. Als ze daar waren, in Marokko, of als er weer eens een oom bij hen in Krommenie bleef slapen: lawaai, druk, iedereen muziek maken, drank, feest. Maar tegelijkertijd was – en is – het een en al ellende aan die kant van de familie. Ramp op ramp. Een van die broers, Abdelkader, werd door stadsgenoten aangewezen als iemand die drugs zou hebben vervoerd. Hij had geen geld voor een advocaat, dus werd hij in de gevangenis gegooid. Het tekende hem voor het leven, maar Abdelkader zegde uiteindelijk de drank vaarwel en leidt nu een gelovig leven in Marokko.

Dan had je oom Himmi – inmiddels gestorven aan kanker. Hij woonde lange tijd bij de familie Amhali in huis. 'Lieve man, maar hij was de hele dag stoned, alleen maar jointjes aan het roken. Hij was zo lui, die man, te lui om van de bank naar de

tafel te lopen om een asbak te pakken. Bijna kinderlijk.’ Hij haalde altijd snoep voor Najib en z’n broertjes, en op de kermis kocht hij voor honderd gulden aan botsautomunten, omdat hij dat vroeger, toen hij zelf kind was, nooit had gekund. Spelen, gek doen, een lieve man, een kindervriend, maar je had er niet veel aan.

Mustafa dan, tot op heden zeer goed bevriend met ‘meneer Heineken’. Al toen Najib een jaar of dertien, veertien was, kreeg hij door dat Mustafa wel van een slokje hield. Ooit, zei hij tegen Najib, zou hij naar Nederland komen om daar te werken en als het zover was, zou hij met zijn mond onder de tap gaan hangen. Want dat kon in Nederland, daar kon je vrijelijk drinken, dat wist Mustafa. In Nador was het lastiger, een borrel hosselen. Via via moest dat, legde Mustafa uit aan zijn jonge neefje, want als de politie je snapte, kreeg je klappen en kon je mee naar het bureau. Soms regelde oom Mustafa koude biertjes, vaker was het slechte lauwe wijn uit een pak. Gaf niet, vond-ie, als er maar alcohol in zat. Prachtig vond Najib dat, hangen met zijn oom en diens vrienden, op de straathoek. Praten over het leven, slap ouwehoeren en wegwezen als de politie langskwam. Die mannen zaten regelmatig buiten tot het ochtendgebed begon. Dan kwam opa Amhali – een vrome moskeeganger – naar buiten en sloop Mustafa naar binnen. Die zou uiteindelijk inderdaad een tijd in Nederland wonen, zelfs een tijdje bij zijn broer en schoonzus in huis. Hij was een goede huisschilder, daar niet van, maar zijn drankzucht en het feit dat hij hier illegaal woonde, zorgden ervoor dat hij werd uitgezet. Mustafa woont nog altijd in Nador.

Tot slot heb je Larbi, de enige oom met wie Najib nog regelmatig contact heeft. ‘Een grote boef. De dingen die hij geflikt heeft, je zou er een boek over kunnen schrijven.’ Larbi heeft een tijdje vastgezeten na een vechtpartij, om maar iets te noemen.

Hij is vanuit Noorwegen naar Nederland gekomen, toen naar België, weer terug naar Marokko. Najib laat liever in het midden waar hij nu woont, want het zou zomaar kunnen dat hij er illegaal verblijft. Een goed hart heeft-ie, net als de andere broers, maar er was altijd gedoe met Larbi. Hij redde zich daar op een of andere manier wel weer uit, want het is een hosselaar en een charmeur. Of, zoals hij het zelf zegt: een vrome moslim. Maar ondanks zijn fouten was Larbi degene die er het meest was en is voor het gezin Amhali. Dus lieten ze het oogluikend toe, zijn boevenstreken. Net als het onhebbelijke trekje dat hij altijd liep te klagen over de vrouwen van Najib en zijn broers. Maakte niet uit welke vrouw, ze waren nooit goed genoeg. Hij was trouwens wel de enige van de broers die nooit heeft gedronken of gerookt, wat ook geldt voor de vier zussen van Mimoun Amhali, maar die hadden ‘het geluk’ dat vrouwen in de Marokkaanse cultuur nu eenmaal minder mogen. Zij zijn goed terechtgekomen, in tegenstelling tot hun broers. Op Larbi na zaten ze allemaal aan de drank en drugs. Of ze gokten, net als hun vader, opa Amhali. Hij heeft het niet van een vreemde, dat wil Najib maar zeggen.

Mimoun Amhali trouwde in Nador met Drifa Ouchene, een volle nicht van hem – hun oma’s waren zussen. Niet ongebruikelijk in Marokko, dat neven en nichten met elkaar trouwen, zeker niet in die dagen. Net als het feit dat het huwelijk tussen Mimoun en Drifa gearrangeerd was. ‘Fucking bizar,’ noemt Najib het, en ‘nu totaal onbegrijpelijk’, maar er was wel liefde tussen de twee. Of nou ja, genegenheid. ‘Dat voelde je. Ze plaagden elkaar, gaven cadeautjes, er was echt wel een soort liefde. Maar het is anders dan nu. Ik heb ze elkaar nooit “schat” horen noemen, bijvoorbeeld, het is niet te vergelijken met hoe Niama en ik met elkaar omgaan. Ze zaten daar in Marokko ook vast in de oude

tradities en regels. Ze moesten een gezin stichten. Punt. Als je als man geen vrouw had, was er iets mis met je. Als je een vrouw had, maar geen kinderen kon krijgen, lag dat altijd aan de vrouw en moest je op zoek naar een nieuwe vrouw. Zo simpel was het.’

Het toekomstperspectief van de jonge Mimoun Amhali en zijn Drifa zag er zodoende niet al te rooskleurig uit in zijn thuisland, en dus vertrok hij – in eerste instantie alleen – naar Nederland. Illegaal, op de bonnefooi. Hoessein, de broer van zijn vrouw, woonde er, in Alkmaar, en die vertelde altijd goede verhalen over dat kleine landje in die kille uithoek van Europa. Dus waagde Mimoun de gok.

Hij kreeg na een paar jaar een verblijfsvergunning, maar moest hard werken. Niet alleen voor zijn vrouw en kind, ook voor zijn familie in Nador. Maar het was voor het goede doel. Mimoun Amhali kwam naar Nederland voor een beter leven en wilde geld sparen om terug te gaan, later, dat was het idee.

Najib herinnert zich weinig van die eerste bange jaren in Nederland, behalve een gevoel van heimwee, eenzaamheid en verdriet. ‘Mijn moeder zegt altijd dat ik met haar meehulde als ze verdrietig was. Ik kan het me niet meer herinneren, maar we hebben blijkbaar vaak samen gehuild. Ze was zo ongelukkig, in het begin. Ze had hier niemand, alleen mij. Ze had heimwee. Maar het was beter hier, ondanks dat ze in Nederland niemand had. Ja, die broer in Alkmaar, Hoessein. Die had het gemaakt. Aan mijn moeders kant van de familie, waar zelfs gestudeerd werd, ging het sowieso een stuk beter dan aan de kant van mijn vader. Maar Hoessein is de meest succesvolle en rijkste van de familie. Hij werkte bij Norit, heeft mijn vader ook aan zijn baan geholpen, maar is daarna autotechniek gaan studeren en specialiseerde zich in dieselmotoren. Je hoefde de motorkap niet eens open te doen: als je de auto startte, kon hij zeggen wat er mis

was, alleen door ernaar te luisteren. Hij had vroeger een winkel, net over de grens bij Nador, in Mercedes-onderdelen. Dat liep zo goed dat hij daar huizen heeft gekocht, een stuk of twintig. Mijn moeder heeft altijd goed contact gehad met Hoessein, net als met zijn vrouw Maria en hun drie dochters. Hij kwam in die begintijd ook eens per week langs, maar verder kun je toch wel zeggen dat ik in die beginjaren de enige was die ze had. Mijn moeder en ik moesten het samen rooien.’

Drifa Ouchene – schuchter, zacht pratend, beleefd, een vrouw die het gewend is zichzelf weg te cijferen – herinnert zich, net als haar oudste zoon, vooral de heimwee. ‘Na zes maanden Nederland zijn we weer terug naar Marokko gegaan. Ik raakte hier gewoon niet gewend. En Najib had daar nog meer last van dan ik, die wilde ook terug. Naar Marokko, naar opa, dat zei hij altijd. Ik kende hier niemand, sprak geen Nederlands. Terug in Marokko raakte ik direct zwanger van Jamal en toen besloten we toch weer terug te gaan naar Nederland. Hoewel we hier niemand kenden, was het er beter dan in Marokko. Wat hielp was dat er altijd veel familie kwam logeren in Krommenie. Het werd bijna een soort pension. Ik vind dat lekker, veel mensen om me heen. Dat was ik in Marokko ook gewend. En de Grote Beer was fijn, bijna een dorpje, zo voelde dat.’

Dorpje of niet, de deur uitgaan was in die begintijd lastig voor Najibs moeder. Ze was vaak bang. Najib weet nog dat hij aan zijn moeders hand naar supermarkt Simon de Wit liep. Boodschappen gehaald, niks aan de hand. Tot ze die winkel uit kwamen en moeder geen enkel idee meer had hoe ze terug naar de flat moest. Daar stond ze dan. In de ene hand de boodschappen, aan de andere haar zoontje. De mensen waren aardig, daar ging het niet om. Ze vroegen waar ze moest zijn, wat er aan de

hand was, maar Najibs moeder sprak de taal niet en Najib was te jong om te begrijpen waar het over ging. Ze hebben er vier, vijf uur staan wachten tot vader Amhali thuiskwam en zijn vrouw en zoon ging zoeken. Krommenie was toen nog niet zo groot, je had er maar twee supermarkten, die Simon de Wit en de Coöp. Dus hij vond ze.

Of die keer dat ze aan het douchen was. Er hingen nog geen gordijnen in het appartement en Najib, een klein jochie nog maar, zag een man voorbijlopen op de galerij. Hij schrok, vertelde het aan zijn moeder, die hem de badkamer in trok, de deur op slot draaide en er pas weer uit kwam toen haar man terugkwam van zijn nachtdienst. Om drie uur 's nachts.

De angsten van zijn moeder, breek Najib de bek niet open. Toen hij na een relatie van elf jaar alleen woonde in Amsterdam, in de Valeriusstraat, kwam ze af en toe bij hem schoonmaken. Bij een tankstation had hij een grote pluchen tijger gekocht. Waarom is hem even ontschoten, maar het ding lag in ieder geval naast zijn bed. Toen zijn moeder het beest zag, heeft ze zichzelf twee uur lang opgesloten in de wc. Ze dacht dat-ie echt was. Het was donker, dat geeft Najib toe, en uiteindelijk kreeg ze het door, omdat ze ook wel inzag dat het raar was, een tijger op driehoog, in Amsterdam-Zuid. Maar toch.

Dat bange heeft ze nog steeds, zelfs als ze bij hem thuis komt, hier in Abcoude. Ze houdt niet van dit soort 'gewone' huizen, ze wil niet op de begane grond zitten. Daar kunnen inbrekers gemakkelijker binnenkomen. Zij heeft altijd op een flat gewoond en waande zich daar veilig. Bij Najib thuis vindt ze het veel te gevaarlijk.

Maar haar angsten daargelaten zorgde zijn moeder wel voor haar gezin. In tegenstelling tot zijn vader. Mimoun Amhali was een modieuze man, haar altijd netjes, hippe vent, maar verder

maakte hij zich nergens druk over. En hij hield van een borreltje. In het begin was hij nog vrolijk als hij dronk. Ging hij dansen, muziek maken, pakte hij een trommel, gaf er eentje aan Najib en dan maakten ze samen muziek. Hij speelde niet alleen trommel, maar ook gitaar en fluit. Mimoun was een graag geziene gast op feesten en partijen, ook bij hen thuis maakte hij van elke verjaardag, elk Marokkaans feest een festijn. Hoe meer mensen hoe beter. Hij was een gangmaker, altijd vrolijk, net als Najib zelf. Maar dat was in het begin.